

VÝZNAMNÉ DÍLO K DĚJINÁM BAROKNÍ HISTORIOGRAFIE

VÁCLAV BARTUŠEK

V minulých letech (2015 a 2016) přistoupil kolektiv výzkumných pracovníků Kabinetu pro klasická studia Filosofického ústavu AV ČR, v. v. i. k výzkumu zajímavého fenoménu barokní historiografie, který se označuje jako *Historia litteraria*, jehož historii je možno sledovat zhruba od poloviny 17. století až do počátku 19. století (od Balbína k Cerronimu). Jde o zachycení vývoje a proměn konceptu *historia litteraria*. Za jeho počátek se považuje vymezení Francise Bacona, který roku 1605 navrhl vytvořit disciplínu, která by kumulovala veškeré vědecké poznání. V českých zemích byly základy konceptu položeny prací Bohuslava Balbína *Bohemia docta*. Na konceptu v průběhu 18. a na začátku 19. století navazovala řada učenců. Autoři se věnovali co největšímu počtu vzdělanců z českých zemí, kteří v rámci své historické i literární tvorby přišli s touto koncepcí do kontaktu a ve své literární i historické tvorbě ji používali. Ve shromážděných biogramech hodnotí a porovnávají díla těchto vědců, nejvíce pak osvicenců, a hledají v tomto směru nejběžlejší učence při práci s tímto principem. Na základě těchto zpracování pak zhodnotili, že se nejvíce o poznávání dějin vzdělanosti a jeho vývoje zasloužil historik, úředník a osvícenec Johann Peterus Cerroni, kterému je v knize věnována největší pozornost i prostor. Jeho život a dílo posloužilo jako východisko i pro následný výzkum i další ediční činnost.

Tři z početnějšího kolektivu autorů Josef Förster, Ondřej Podavka, Martin Svatoš se zároveň stali redaktory a editory svazku. Počet autorů jednotlivých částí publikace byl však ve skutečnosti větší. Kolektivním dílem je krátký úvod, který vymezuje pojem *historia litteraria* a kapitola 2. *Historia litteraria* v českých zemích od Balbína k Cerronimu i kap. 3. *Historia litteraria* within Bohemian Lands: from Balbín to Cerroni, která je překladem předcházející kapitoly do angličtiny. Náplní pojmu *Historia litteraria* v německy hovořících oblastech a v německém osvicenském dějepisectví se zabýval Václav Smyčka z Ústavu českých dějin Filozofické fakulty UK v Praze v první kapitole publikace. Čtvrtá kapitola se týká balbínovských výzkumů Martina Svatoše z Kabinetu pro klasická studia Filosofického ústavu AV ČR v tomto směru, stojí tedy jakoby na začátku zkoumání. M. Svatoš psal rovněž o dalším vzdělanci, benediktinovi Mangoldu Ziegelbauerovi (1689–1750). Jiří Matl z Kabinetu pro klasická studia Filosofického ústavu AV ČR se zabýval živo-

tem a dílem Lexikon eruditorum piaristy P. Leopolda Schwambergera Wenceslao (*23. 11. 1733 Praha, †29. 3. 1782 Lipník nad Bečvou). Významným piaristickým historikem a numismatikem Mikulášem Adauktem Voigtem (14. 5. 1733 Litvínov – 18. 10. 1787 Mikulov) se zabýval Josef Förster z Kabinetu pro klasická studia Filosofického ústavu AV ČR. Ve stejné instituci pracuje také Václav Pumprla, který se zabýval knihovníkem premonstrátem Karlem Rafaelem Ungarem (*12. 8. 1744 Žatec, †14. 7. 1807 Praha). O významném vzdělanci mnichovi a pozdějším gymnaziálním řediteli Františku Faustini Procházce (13. 1. 1749 Nová Paka – 2. 12. 1809 Praha) napsal příspěvek Jiří Žůrek. Procházka byl též knězem a buditelem, spisovatelem, překladatelem a správcem pražské univerzitní knihovny. Učenci z Českého Těšína Leopoldu Šeršníkovu (*3. 3. 1747 Český Těšín, †21. 1. 1814 Český Těšín) a jeho Encyklopedii učenců se věnoval Ondřej Podavka z Kabinetu pro klasická studia Filosofického ústavu AV ČR. O příspěvcích univerzitního pedagoga Františka Martina Pelcla (11. 11. 1734 Rychnov nad Kněžnou – 24. 2. 1801 Praha) napsal studii Václav Petrbok z Ústavu pro českou literaturu AV ČR. Život a dílo Johanna Petra Cerroniho zhodnotili Martin Svatoš a Ondřej Podavka. Životem méně známého osvícence Maxmiliána Schimka (*18. 8. 1748 Neudau, Rakousko, †7. 6. 1798 Rabensburg, Rakousko) se zabýval Václav Petrbok. Byl to katolický kněz, bohemista. Jsou známy jeho náboženské a jazykové práce. Německý badatel Stefan M. Newerkla z univerzity ve Vídni se zabýval ve Vídni působícím bohemistou Janem Aloisem Hankem (*24. nebo 26. 5. 1751 Holešov, †26. 3. 1806 Přerov). Václav Smyček přiblížil dílo Josefa France Hermanna z Hermansdorfu, zemského úředníka, i posledního reprezentanta *Historia litteraria Mathyáše Kalinu z Jethensteina*.

Publikaci doprovází seznam pramenů a literatury, anglické resumé, jmenný rejstřík, místní rejstřík a informace o autorech publikace.

Vzhledem k tomu, že největší prostor v tomto směru zaujímalo Cerroniho dílo a že se soubor jeho životopisů, obsažený ve slovníku *Scriptores Regni Bohemiae*, dochoval nejpodrobněji, přistoupili pracovníci Kabinetu pro klasická studia Filosofického ústavu AV ČR, v. v. i. k edici jeho díla. Jeho slovníkem vrcholí několik desítek let trvající snahy řady učenců druhé poloviny 18. století postihnout dějiny vzdělanosti českého státu v souladu s konceptem *historia litteraria*. Do svého slovníku, který tvoří celkem 24 abecedně řazených svazků, zařadil Cerroni všechny jemu známé vzdělance Českého království. Protože doufal v přijetí díla i mimo jazykově české či německé oblasti, zvolil jako jazyk své práce latinu.

Slovník je uložen ve sbírkách Kabinetu pro klasická studia Filosofického ústavu. První svazek edice zpřístupňuje barokní a klasicistní spisovatele od písmen A–B. Jde o kritickou edici, na níž se budou podílet přední editoři. První svazek edičně zpracovali, textovým komentářem a poznámkami opatřili Jana Desenská Ciglerová, Josef Förster, Jan Kvapil, Jiří Matl, Václav Petrbok, Ondřej Podavka, Daniel Polakovič (hebraista), Václav Pumprla, Martin Svatoš, Jiří Žůrek, za ediční spolupráce Karla Hádky. Části textu z latiny přeložili Jana Desenská Ciglerová, Josef Förster, Jan

Kvapil, Jiří Matl, Ondřej Podavka, Martin Svatoš, Jiří Žůrek. K vydání připravili Jiří Matl, Ondřej Podavka a Martin Svatoš s přispěním Jiřího Žůrka. Slovník je psaný v latinské a české mutaci. Je velmi důležitou pomůckou pro poznávání života barokní inteligence, zejména tehdejších kněží, řeholníků a učenců vůbec a pro sledování kulturních proudů a trendů vývoje a odrazů proměn historické zkušenosti v nich. Tak se vlastně vytváří most mezi mapováním a zpřístupňováním údajů barokní historické zkušenosti pomocí nových někdy i virtuálních počítačových databází.

Struktura a poznámkový aparát spisu je následující. Nejdříve krátký úvod od Martina Svatoše, první a druhý díl (s. 15–149). Dále následuje textový aparát – Rejstřík jmen autorů a jejich variant, značky editorů, poznámky editorů, Zásady pro ediční zpracování textů Cerroniho rukopisu, Zásady pro přepis německých textů Cerroniho rukopisu, Zásady pro přepis hebrejských textů Cerroniho rukopisu, Seznam obecně užívaných zkratk a zkratk institucí, Seznam Cerronim zkráceně citovaných pramenů a literatury, Seznam literatury zkráceně citované v poznámkovém aparátu a nakonec anglické resumé od Kateřiny Knotkové.

Förster, Josef – Podavka, Ondřej – Svatoš, Martin (red.): Historia litteraria v českých zemích od 17. do počátku 19. století, Filosofia. Praha 2015, 362 s.

Cerroni, Johann Peter: Scriptores Regni Bohemiae. Tomus I.: A–B. Spisovatelé království českého. Díl I: A–B, red. Jiří Matl, Ondřej Podavka, Martin Svatoš, Filosofia. Praha 2016, 498 s.